

Stockholms universitet
Rektor

Christian Sjöstrand
BESLUT

2006-11-22
Reg.nr: 31-2772-05

Anmälan mot Stockholms universitet angående behandlingen av en student på psykologprogrammet

En student som blivit underkänd på en kurs i handledd psykoterapi har ifrågasatt handledningen av honom och om examinatoren haft rätt att underkänna honom innan kursen avslutats. Studenten har även hävdats att en av bedömarna av honom är jävig.

Anmälan

N N har i en anmälan till Högskoleverket anfört att han blivit diskriminerad och felaktigt behandlad i samband med en kurs på psykologprogrammet vid Stockholms universitet.

Han har redogjort för kontakter med en lärare under vårterminen 2004 och med en anställd vid psykoterapimottagningen i september 2004. Båda kontakterna har lett till att han känt sig kränkt och han anser att det är anmärkningsvärt och upprörande att institutionen inte utreder studenters upplevelser av homofobi och etnisk diskriminering.

Hösten 2004 tilldelades han en handledare på momentet handledd psykoterapi, 6 poäng. Momentet löper över tre terminer och under den tiden skall varje student behandla 2 – 3 patienter utan att handledaren är närvarande. Varje handledningstillfälle sker i grupper om 3 – 4 studenter. Varje session med patienten spelas in på band och lämnas till handledaren vid nästföljande handledningstillfälle. Dessutom skall en skriftlig sessionsrapport skickas in. Syftet med detta förfarande är att säkerställa situationen för både studenten och klienten – handledaren har själva behandlingsansvaret. Handledaren föreslog att han skulle ta en längre, mer komplicerad behandling först och sedan en kortare. Hans första patient hade också en relativt svår och omfattande problematik.

Han gick in i höstens arbete misstrodd av den ansvariga vid psykoterapimottagningen, med en handledare som hört negativa omdömen om honom från sina kollegor. Han var pressad att ta två patienter parallellt för att kunna avsluta momentet tillsammans med sin studentgrupp sedan fem år. Han hade inte möjlighet att missa ett enda handledningstillfälle. Sammantaget var det premisser som i sig innebar mycket extra press i ett moment som för de flesta psykologkandidater är en stor och viktig del av den blivande yrkesidentiteten.

Den 7 december 2004 hade han och handledaren det första ”kvartssamtalet”, dvs. bedömningen av terminens arbete. Handledaren följde inte regelverket för kursen, eftersom han varken gav feedback utifrån de 31 variabler som studenterna skall bedömas utifrån eller bad om bedömning av honom utifrån de 41 variabler som studenten skall

utvärdera handledaren utifrån. Handledaren sa att kontakten med den första klienten skulle kunna avslutas snart, efter sammanlagt tolv sessioner. N N bad dock om att få fortsätta kontakten och det blev till slut 16 sessioner. Handledaren konstaterade att behandlingen av den första klienten gick bra och att N N kunde inleda arbetet med två klienter parallellt. Han fick förtroendet att ha de första utredande sessionerna med nästa eventuella klient under jullovet utan handledning.

Den 22 december 2004 hade han den första sessionen med den andra klienten. Den 26 december ringde han handledaren och frågade om han ville ha in den första sessionsrapporten. Handledaren svarade att det inte spelade någon roll när han skickade in den, eftersom han inte skulle läsa några rapporter förrän efter jullovet. Han mejlade in sina rapporter som vanligt varje vecka.

Han hade ytterligare två sessioner med den andra klienten utan handledning den 29 december 2004 och den 6 januari 2005. Han förstod det inte då men det var ett formellt fel från handledarens sida, eftersom studenter först på tredje terminen av momentet brukar ges handledning med 14 dagars mellanrum. Inte ens då har man patienter i en månad utan handledning.

Vid det första handledningstillfället efter jullovet (den 11 januari 2005) lämnade han in band från fyra sessioner: tre med den andra klienten och vårterminens första session med den första klienten. Handledaren tog bara in två sessioner med den andra klienten och ingen med den första klienten. Den andra klienten hade en ettårig pågående stödkontakt inom psykiatri. Handledaren uppmanade honom att be henne avbryta den av behandlingstekniska skäl. Efter diskussion kom de överens om att hon kunde erbjudas ett val mellan att träffa stödkontakten med en lägre frekvens eller att ta paus helt.

Den andra klienten valde att ta en paus från stödkontakten. Vid handledningstillfället den 18 januari 2005 tog han upp att denna klients problematik var allvarigare än remissen antytt och störde kontakten i hög grad – utredningssituationen var i sig mycket ångestväckande för henne. Handledaren sa att N N och klienten hade en bra relation, vilket gav honom trygghet att fortsätta kontakten med klienten.

Den sjätte sessionen (den 27 januari 2005) med den andra klienten avlöpte väl. Han hade i enlighet med direktiv från handledaren presenterat diagnoserna mycket ”inlindat”. Den 2 februari bestämde handledaren att beteendeanalysen skulle lämnas in samma vecka. Trots att han bad om det lyssnade inte handledaren på bandet med de senaste sessionerna.

Handledaren avslutade under denna period sin doktorsavhandling. Är det inte möjligt att avhandlingsarbetet påverkat hans handledarinsats och hans bedömning av situationen i relation till honom? Han fick sammanlagt en timmes handledning för den andra klienten, mot normala 3,5 timmar. Handledaren tog inte vid något tillfälle upp tvivel kring lämpligheten i att fortsätta kontakten med den andra klienten.

Den 3 februari 2005 visade det sig att den andra klienten oväntat mått så dåligt att suicidrisk måste bedömas. Han utökade sessionen med en timme för att vara flexibel och ta reda på om någon reell suicidrisk förekom. Ingenting tydde på det.

Den 4 februari 2005 ringde han handledaren och informerade honom om klientens status. På kvällen och dagen därpå utväxlade de e-postmeddelanden med varandra. Handledaren bad honom lämna in kassetbanden den 7 februari 2005. Ingen kritik riktades mot honom.

Han skrev en sessionsrapport och lämnade in kassetterna den 7 februari 2005. Vid handledningstillfället den 8 februari 2005 meddelade handledaren att behandlingen av den andra klienten skulle avbrytas. Han instruerades också att ringa den första klienten och ställa in nästa session. Den 14 februari 2005 fick han ett brev från handledaren, som också var examinator, med besked om att han var underkänd på momentet, var avstängd från handledningsgruppen och inte fick komma på handledningen dagen därpå. Vid ett möte den 15 februari 2005 fick han handledarens omdöme om honom.

Beträffande den andra klienten har N N anfört att det under utredningen visade sig att klientens remiss inte stämde. Bland annat hade klienten tidigare diagnostiserats med en personlighetsstörning, vilket institutionen generellt sett anser vara för omfattande problematik att hantera för en student. N N undrar varför hela ansvaret läggs på honom. Vilket ansvar har institutionen?

Han underkändes på hela momentet vilket är felaktigt eftersom regelverket säger att examinationen görs preliminärt vid slutet av termin 8 respektive termin 9 och definitivt i slutet av termin 10.

N N har redogjort för möten och samtal under perioden februari – juni 2005 angående institutionens agerande i hans ärende.

N N avslutar sin anmälan med att föra fram följande önskemål:

- Behandlingen av den första klienten tillgodoräknas honom som avslutad. Han skriver en behandlingsrapport som examineras av en oberoende bedömare och handledaren.
- Han erbjuds kompensation för de handledningstillfällen som han har missat under våren 2005.
- Underkännandet hävs och institutionen utser en annan handledare.
- Han får enskild handledning av en legitimerad terapeut i kognitiv beteendeterapi.

N N har i senare tillägg till sin anmälan hävdad att han har blivit godkänd för behandlingen av den första klienten. Han har vidare anfört att några lärare vid psykologiska institutionen är jäviga vid handläggningen av hans fortsatta ärende. Beträffande två av dessa, X X och Y Y, har studierektorn Ulla Ek den 13 september 2006 meddelat Stockholms Universitets Studentkår att de inte skall delta i bedömningen av N N. I stället skall universitetslektor Z Z ansvara för bedömningen. N N har dock anfört att inte heller hon är en lämplig bedömare av honom på grund av hennes ”roll i händelserna våren 2004 och framåt”.

Yttrande från Stockholms universitet

Högskoleverket har begärt att Stockholms universitet skall yttra sig över anmälan. Rektor har anfört följande.

Psykologiska institutionen har med omsorg av klienten avbrutit examinationen och därefter underkänt studenten i enlighet med de i kursbeskrivningarna angivna riktlinjerna för examination. Vad N N påtalat om diskriminering i samband med sexuell läggning och etnisk tillhörighet utreds av universitetet i enlighet med lagen om likabehandling av studenterna i högskolan.

Rektor har hänvisat till ett yttrande från psykologiska institutionen. I yttrandet har institutionen bl.a. anfört följande.

De examinationskrav som gäller för momentet handledd psykoterapi ingår i de kursanvisningar som delas ut till studenterna vid introduktionen till kursen. En genomgång av dessa sker muntligt vid ett undervisningstillfälle à tre timmar.

Handledarens bedömning av studentens lämplighet (kompetens) att bedriva psykoterapi under handledning sker i slutet av termin 8, 9, och 10, dvs. de terminer som momentet handledd psykoterapi pågår. Som underlag för de individuella samtal som handledaren har med studenterna används en skattningsskala omfattande 31 variabler. Skattningen gör handledaren för att på ett systematiskt sätt kunna ge studenten feedback om starka och svaga sidor i hans/hennes terapeutiska arbete. Alla variabler skattas givetvis inte efter termin 8, då vissa handlar om sådant som ännu inte inträffat i klientkontakten.

Under introduktionen till kursen säger kursledaren att en student normalt inte kan underkännas p.g.a. bristande kompetens efter den första av de tre terminerna, utan man har minst en termin på sig att förbättra svaga sidor. Det finns dock situationer där institutionen måste avbryta en pågående behandling för att skydda klienten, t.ex. om en student är gravt oskicklig i sitt terapeutiska fungerande och att klienten därigenom riskerar att försämrats. Det gäller i N Ns fall. Institutionen har redogjort för handledarens motivering för att underkänna N N.

Avslutningsvis har institutionen anfört följande. En institution som bedriver psykologutbildning skall ge en så kvalitativt bra utbildning som möjligt, baserad på vetenskaplig grund, men institutionen har också ett ansvar gentemot tredje man, dvs. framtida vårdsökande klienter i offentlig eller privat vård. Detta innebär att applicera tillräckligt höga krav för godkännande så att studenter som under utbildningen uppvisar grav oskicklighet inte släpps igenom. Den aktuella handledaren och examinatoren har tagit detta ansvar på fullaste allvar.

Institutionens regler

Kursplanen för kursen psykoterapi – psykologisk behandling, 25 poäng, fastställdes den 5 december 1995 av styrelsen för psykologiska institutionen. Kursen består bl.a. av momentet (delkursen) handledd psykoterapi, 6 poäng. Det handledda klientarbetet i denna delkurs löper under tre terminer. Handledningen sker kontinuerligt i grupper om högst fyra studerande och omfattar totalt 120 timmar. Studenterna kan välja mellan två alternativa terapimetoder. Beträffande det alternativ N N valt, kognitiv beteendeterapi (KBT), anges att den studerande får erfarenhet av att göra kognitivt-beteendeariktade problemanalyser och av att använda kognitiva och beteendeterapeutiska metoder i handledd behandling av två eller tre klienter med sinsemellan olika typer av problem.

Under rubriken Kunskapskontroll och betygsättning anges följande.

För det psykodynamiska alternativet skall den genomförda behandlingen dokumenteras i form av en skriftlig behandlingssammanfattning. För KBT-alternativet föreligger dessutom krav på skriftliga sessionsrapporter samt ljudband från varje session.

Moment 4 rapporteras inte förrän allt (6 poäng) är klart. Studerande som inte godkänns har rätt att göra om momentet en gång med ny handledare. Skulle den studerande inte heller bli godkänd vid det andra försöket kan institutionen inte erbjuda ytterligare möjligheter

Betyg sätts för kurs eller del av kurs. Som betyg används uttrycket godkänd eller underkänd.

Psykologiska institutionen har även bifogat institutionens dokument Sammanfattande kursbeskrivning för psykologlinjen. Det innehåller ”en översikt av uppläggnings terminsvis och därefter en sammanfattning av kursplanernas viktigaste innehåll”.

Under rubriken Examination på handledd psykoterapi anges följande.

Examinationen görs av handledaren, preliminärt vid slutet av T8 respektive T9, och definitivt i slutet av T10. De specifika krav för godkännande som tillämpas finns i den information som delas ut av de momentansvariga för psykodynamisk terapi respektive kognitiv beteendeterapi. Gemensamt för bägge alternativen är följande:

- Om en studerande blir underkänd kommer han/hon att ges ytterligare *en* möjlighet att fullgöra detta moment.
- Detta kan ske antingen i form av grupphandledning eller, om särskilda skäl föreligger, individuell handledning.
- Det kan normalt påbörjas tidigast terminen efter den termin den studerande blev underkänd.
- Om handledare och momentansvarig bedömer att den studerande har stora brister i sådant som har ingått tidigare i utbildningen, eller i interpersonellt fungerande, kan det bli aktuellt att utföra vissa kompletteringsuppgifter innan man får börja med en ny klient.
- För att få påbörja sitt andra försök med klientarbete skall den studerandes lämplighet och personliga förutsättningar för att åläggas ett behandlingsarbete bedömas i intervju med momentansvarig och ytterligare en lärare som känner den studerande.
- Om den studerande blir underkänd även i det andra försöket har man ingen ytterligare möjlighet att fullgöra momentet.

Examinatorns beslut

I ett brev daterat den 13 februari 2005 meddelade examinatorn att N N skulle få betyget underkänd på delkursen handledd psykoterapi. Examinatorn hänvisade till ”den utveckling dina prestationer på momentet handledd psykoterapi tagit sedan årsskiftet och

det läge som uppstått den senaste veckan.” N N tilläts inte längre bedriva behandling under handledning eller delta i grupphandledningen.

I ett beslut den 14 februari 2005 anförde examinatorn att N N visat allvarligt oskickligt beteende i kontakten med klienten. Examinatorn beslutade att N N skulle utföra följande prestationer för att få göra om delkursen:

Innan studenten kan bli aktuell för ett förnyat försök på momentet handlett klientarbete, måste studenten dokumentera att han besitter följande kunskaper och färdigheter:

- Vara väl insatt i de praktiska riktlinjer för behandlingsarbetets genomförande som ges inför kursstart, vilket innefattar det som man som student förväntas förelägga sin handledare.
- Visa att han har tillägnat sig de basala teoretiska modellerna för KBT och kan tillämpa dem i samtal, som förklaring och klargörande av klienters beteende.
- Vara väl insatt i Psykologförbundets etiska riktlinjer och de implikationer de har för det egna beteendet i terapituationen.
- Visa förmåga att under terapisesionerna kunna begränsa sitt ordflöde och efterfråga klientens synpunkter även i en stressfylld situation.
- Visa förmåga till att bibehålla samarbetet i den kliniska situationen och återfråga efter reaktioner på given information även i en stressfylld situation.

Detta skall dokumenteras genom:

1. Muntlig redovisning där så är lämpligt.
2. I praktisk handling i en situation som liknar den kliniska, med videoinspelningar av två rollspelande sessioner (en med beteendeanalys och en med behandling)

Utförandet av dessa uppgifter kan ske maximalt en gång/termin och bedöms på basis av den samlade dokumentationen av kursansvarig och examinator var för sig.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverkets uppgifter

Högskoleverket är tillsynsmyndighet över universitet och högskolor och skall ”tillgodose allmänhetens och enskilda individers rättigheter i förhållande till högskolesystemet genom tillsyn av lärosätenas efterlevnad av lagar och förordningar” (regleringsbrevet för Högskoleverket budgetåret 2006). Det innebär att verket skall granska hur lärosätena tillämpar såväl nationella regler som lärosätenas egna regler. Högskoleverket har inte befogenhet att överpröva eller ändra lärosätenas beslut, men kan uttala kritik och ställa krav på redovisning av åtgärder.

Om det finns någon annan tillsynsmyndighet som ansvarar för ett visst rättsligt område, uttalar sig inte Högskoleverket på det området utan hänvisar anmälaren till rätt tillsynsmyndighet.

Högskoleverkets avgränsningar av ärendet

N N har i sin anmälan och i brev som senare kommit in till Högskoleverket tagit upp ett mycket stort antal frågor och invändningar mot psykologiska institutionens agerande.

Högskoleverket har förståelse för att N N vill ha verkets syn på samtliga dessa frågor. Verket bestämmer dock självt vilka frågor som är av sådan vikt att det finns anledning för verket att uttala sig. I det följande tar verket upp de frågor som Högskoleverket anser är viktigast att kommentera från rättssäkerhetssynpunkt.

Bedömningen av N Ns prestationer

Av 12 kap. 4 § jämförd med 2 § samma kapitel högskoleförordningen (1993:100) framgår att ett beslut om betyg inte får överklagas, vilket innebär att det inte finns någon möjlighet för en student att få en examinatorns bedömning av hans eller hennes prestationer överprövade. Varken Högskoleverket eller någon annan instans kan därför uttala sig om huruvida det var rätt av examinatorn att underkänna N Ns prestationer.

Var det formellt felaktigt att underkänna N N?

Den aktuella delkursen ("momentet") löper över tre terminer och omfattar sex poäng. I kursplanen anges beträffande kunskapskontrollen (examinationen) att momentet inte "rapporteras ... förrän allt (6 poäng) är klart." Institutionen har hänvisat till dokumentet Sammanfattande kursbeskrivning för psykologlinjen där det anges att "examinationen görs av handledaren, preliminärt vid slutet av T8 respektive T9, och definitivt i slutet av T10." Högskoleverket uppfattar detta som en förtydligande riktlinje utifrån regeln i kursplanen.

N N har menat att examinatorn har agerat felaktigt genom att underkänna honom några veckor in på termin 9. Stockholms universitet har framhållit att studentens lämplighet att bedriva psykoterapi bedöms i slutet av termin 8, 9 och 10 och att en student som visat bristande kompetens genom den preliminära bedömningen vid slutet av terminerna 8 och 9 har tid på sig att förbättra sina svaga sidor. N N har emellertid visat grav oskicklighet i sitt terapeutiska fungerande och universitetet har därför ansett att den pågående behandlingen måste avbrytas för att skydda klienten. N N har underkänts på hela delkursen.

Enligt 6 kap. 10 § högskoleförordningen (1993:100) skall betyg sättas på en genomgången kurs, om inte annat är föreskrivet i kursplanen. Det finns alltså utrymme för att i kursplanen bestämma en annan ordning för hur betyg skall sättas.

Att sätta betyg innebär att examinatorn fattar ett förvaltningsbeslut som avslutar ett ärende. Under handläggningen kan s.k. beredande beslut fattas. När man i kursbeskrivningen anger att "examinationen görs ... preliminärt vid slutet av T8 respektive T9" innebär det att examinatorn bör meddela beredande beslut som syftar till att meddela studenten ställningstaganden som inte är slutliga. Ett preliminärt besked om att studenten är underkänd innebär alltså inte att examinationsärendet är avslutat med påföljden att studenten inte kan fortsätta delkursen. I stället innebär det att studenten får ett besked om att hans eller hennes prestationer för närvarande inte når upp till de krav som gäller för godkännande. Ett sådant preliminärt beslut innebär dock inte något hinder mot fortsatt deltagande i den pågående delkursen.

N N har emellertid fått ett slutligt beslut, betyget underkänd, vilket innebar att han inte fick fortsätta på delkursen vårterminen 2005. Något stöd för att meddela ett sådant beslut redan efter första terminen, av de totalt tre terminer som delkursen löper över, finns inte i kursplanen.

Studentens uppgift på denna delkurs är att behandla klienter med olika typer av problem. Som detta ärende visar kan situationer uppkomma där klienten riskerar att ta skada av studentens agerande. Universitetet måste då ha möjlighet att avbryta studentens kontakter med klienten, även om detta inte framgår av regler i kursplanen. Formellt stöd för en sådan åtgärd finns enligt Högskoleverkets mening i den förvaltningsrättsliga praxis som innebär att gynnande förvaltningsbeslut kan återkallas av säkerhetsskäl.

Det enda förvaltningsbeslut som skulle kunna återkallas i ett fall som detta är emellertid beslutet om att studenten är antagen till eller registrerad på kursen. Ett sådant återkallande fyller dock inte det syfte som finns, nämligen att tillfälligt hindra studenten från att delta i utbildningen. Avsikten är ju inte att upphäva grunden för studentens rätt att delta i utbildningen, utan att hindra studenten från att delta i utbildningen till dess att studenten visat att han eller hon har de kunskaper och färdigheter som behövs.

I den situation som uppkom fanns inget stöd i kursplanen för examinatorn att hindra N N från att fortsätta kontakterna med klienten. Mot bakgrund av den bedömning som gjordes om riskerna för att patienten skulle kunna ta skada om kontakten hade fortsatt, finner Högskoleverket inte skäl att kritisera examinatorns agerande.

För att studenterna på delkursen handledd psykoterapi i fortsättningen skall behandlas på ett rättssäkert sätt, är det dock nödvändigt att institutionen tydligt reglerar i kursplanen hur denna och liknande situationer skall hanteras. Kursplanen är det dokument som innehåller de regler (föreskrifter) för utbildningen som är bindande såväl för lärosätet och dess personal som studenterna. För studenternas rättssäkerhet är det viktigt att de bindande reglerna för en kurs verkligen beslutas i form av föreskrifter i kursplanen och inte i andra dokument.

Finns det formellt stöd för de krav som ställs för att N N skall få göra om delkursen?

N N har ålagts att visa att han har vissa kunskaper och färdigheter innan han på nytt får delta i delkursen handledd psykoterapi. Kursplanen innehåller dock inte några regler om hur studenter som har bristande kunskaper och färdigheter i sådant som har ingått tidigare i utbildningen skall hanteras. I dokumentet Sammanfattande kursbeskrivning för psykologlinjen anges emellertid, under rubriken Examination på handledd psykoterapi, att om handledaren och den momentansvarige bedömer att den studerande har stora brister i sådant som har ingått tidigare i utbildningen, eller i interpersonellt fungerande, kan det bli aktuellt att utföra vissa kompletteringsuppgifter innan man får börja med en ny klient. Psykologiska institutionen har alltså tagit ställning till frågan. Regleringen borde dock ha gjorts i form av en föreskrift i kursplanen.

I de krav som ställts upp för N N anges att ”Utförandet av dessa uppgifter kan ske maximalt en gång/termin och bedöms på basis av den samlade dokumentationen av

kursansvarig och examinator var för sig.” Det är nödvändigt för institutionen att klargöra hur många tillfällen som ges för studenten. Detta är dock en reglering som bör finnas i kursplanen. Med tanke på att det inte enbart är examinatoren som skall bedöma studentens kunskaper och färdigheter, borde även frågan om vilka befattningshavare som skall göra bedömningen klargöras genom regler i kursplanen.

Högskoleverket vill i detta sammanhang framhålla att regler om hur ofta kompletteringsuppgifterna får utföras bör innehålla klargöranden om det är möjligt för institutionen att medge att en student ges fler tillfällen med kortare mellanrum om det finns särskilda omständigheter. En sådan möjlighet kan vara av stor betydelse för en student som är i slutskedet av sin utbildning.

Har handledningen av N N varit bristfällig?

I kursplanen anges att ”handledningen sker kontinuerligt i grupper om högst fyra studerande och omfattar totalt 120 timmar.” N N har ifrågasatt hur handledaren har skött sin uppgift att handleda honom. Högskoleverket har inte kompetens att bedöma handledningen av en studerande på psykoterapikursen och kan endast kritisera handledningen om handledaren brutit mot skriftliga regler eller om det på något sätt är uppenbart att handledningen har varit bristfällig.

N Ns handledare gav honom i december 2004 klartecken till att ha tre sessioner med en klient under perioden 22 december 2004 – 6 januari 2005. Någon handledning i grupp ägde inte rum under denna tid, utan det första handledningstillfället var den 11 januari 2005. Det har inte framkommit i ärendet att detta agerande från handledarens sida stridit mot någon regel vid institutionen. Inte heller kan det anses ha varit ett uppenbart felaktigt agerande.

Psykologiska institutionen har i sitt yttrande till Högskoleverket påpekat att handledaren regelbundet skall avlyssna de ljudband som studenterna lämnar in och regelbundet läsa igenom sessionsrapporterna inför handledningstillfället. N N har anført att handledaren vid två handledningstillfällen (den 11 och den 27 januari 2005) inte tog emot samtliga de ljudband från sessioner med klienten som han ville lämna in. Detta påstående borde föranleda institutionen att närmare undersöka och ta ställning till hur handledaren har skött sin uppgift. Det är dock inte omständigheter som gör det uppenbart för Högskoleverket att handledningen har varit bristfällig. Det har inte heller inneburit att handledaren brutit mot någon av institutionens regler.

Sammantaget innebär det att Högskoleverket inte finner skäl att kritisera handledningen av N N.

Är en av institutionens bedömare jävig?

N N har hävdatt att tre lärare vid Psykologiska institutionen är jäviga när det gäller att bedöma hans kunskaper och färdigheter. Beträffande två av dessa lärare har institutionen meddelat att de inte skall delta i bedömningen. Skälet till att N N inte anser att den tredje läraren, Z Z, är lämplig som bedömare av honom, är hennes ”roll i händelserna våren 2004 och framåt”.

Av N Ns redogörelser framgår att Z Z varit inblandad på följande sätt. Våren 2004 inträffade några händelser med den dåvarande handledaren på delkursen handledd terapi som N N bl.a. beskrivit som etnisk diskriminering av honom. Efter den första händelsen (som gällde homofobiska uttalanden som handledaren skall ha gjort) kontaktade han Z Z, som var ansvarig för teoridelen av momentet. Hon gav honom rådet att ta upp frågan med handledaren, vilket han gjorde. Handledarens reaktioner ledde till att han på nytt tog kontakt med Z Z och undrade om han kunde få individuell handledning av henne under våren. Hon skall ha frågat honom om han "egentligen är så utsatt" och uppmanat honom att prata med studierektorn som "känner honom bättre som elev". N N har menat att Z Z i stället för att hänvisa honom till handledaren respektive studierektorn borde ha agerat själv. Att hon inte gjorde det strider enligt hans mening mot kravet på utredning i lagen om likabehandling av studenter i högskolan.

I ett senare skede kontaktade N N en elevrepresentant från psykologlinjens ämnesråd. Z Z ville inte uttala sig till elevrepresentanten om vad som hänt. När han skulle börja höstterminen 2005 fanns det två handledare att välja mellan och en av dem var Z Z. Han bad skriftligen om att få den andra handledaren "p.g.a. Z Z inblandning i vårens händelser".

Z Z nämns på nytt i N Ns redogörelse för perioden efter examinatorns underkännande av honom i februari 2005. Efter diskussioner bestämde studierektorn att en annan lärare skulle lyssna på ljudbanden från några av sessionerna med klienten. När N N invände mot att Z Z skulle göra det på grund av att hon inte kunde vara objektiv efter händelserna våren 2004, fick han svaret att det inte fanns någon annan. För att få en lösning till stånd godtog han det. Z Z skrev ned sin bedömning av hans terapeutiska kompetens och kvalitet i patientkontakten. N N har i sin anmälan kritiserat hennes bedömning på en lång rad punkter. Han har även anfört att Z Z i ett brev från institutionen har uppgivit att hon ser sina möjligheter som pedagogisk handläggare för honom som uttömda.

För att garantera att anställda vid statliga myndigheter är sakliga och opartiska i sin handläggning, finns det bl.a. regler om jäv i förvaltningslagen (1986:223). Den som är jävig får inte handlägga ärendet (12 § första stycket). I lagens 11 § anges vilka omständigheter som kan föranleda att någon anses som jävig. Den bestämmelse som skulle kunna vara aktuell här är regeln om s.k. delikatessjäv i paragrafens femte punkt, dvs. att den som skall handlägga ett ärende är jävig om det i övrigt finns någon särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet till hans opartiskhet i ärendet. Vad N N har anfört om Z Z agerande innebär enligt Högskoleverkets mening inte att hon kan anses vara jävig som bedömare av honom.

Diskriminering

N N har anfört att han har blivit diskriminerad och har nämnt homofobi och etnisk diskriminering.

Regler som skall motverka diskriminering av studenter på grund av etnisk tillhörighet och sexuell läggning finns i lagen (2001:1286) om likabehandling av studenter i

högskolan. Enligt 16 § första stycket denna lag är det bl.a. Ombudsmannen mot etnisk diskriminering och Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning som skall se till att lagen följs.

Högskoleverket tar därför inte ställning till vad N N har anfört om diskriminering i sin anmälan till Högskoleverket. Han bör i stället vända sig till de nämnda tillsynsmyndigheterna.

Högskoleverkets avslutande synpunkter

Att bedöma studenternas kunskaper och färdigheter är en uppgift för lärarna på utbildningen. Någon möjlighet för en student att få en sådan bedömning överprövad finns inte. Om en students prestationer inte är tillräckliga meddelas lärosätets ställningstagande genom att en examinator beslutar om att studenten ges betyget underkänd på kursen. Detta sker normalt efter att studenten har avslutat kursen. På utbildningar där studenterna har kontakt med människor är det viktigt att lärosätet har möjlighet att hindra en student från fortsatta kontakter om det visar sig att studentens prestationer är sådana att någon människa riskerar att ta skada av studentens agerande.

Det är dock nödvändigt att studenten behandlas rättssäkert. Det innebär bl.a. att det måste finnas bindande regler som klargör hur lärosätet får agera i sådana fall. Dessa regler skall finnas i kursplanen för kursen. I detta fall är kursplanens regler inte tillräckliga, vilket Stockholms universitet inte kan undgå kritik för. Högskoleverket utgår från att universitetet vidtar åtgärder för att åtgärda bristerna. Verket avser att under 2007 utreda hur lärosäten med relevanta utbildningar har utformat regler för att hantera fall som detta och andra, liknande situationer samt, om möjligt, lyfta fram goda exempel.

N N har ifrågasatt att psykologiska institutionen kräver att han skall visa att han har kunskaper och färdigheter som han redan har visat genom att han har godkänts på tidigare kurser. Högskoleverket anser inte att institutionens krav är otillåtna mot bakgrund av bedömningen att N N varit allvarligt oskicklig i kontakten med klienten. Med tanke på att det antal tillfällen som en student får genomgå den aktuella delkursen är begränsat till två, vill dock Högskoleverket understryka att det är viktigt att institutionen ger N N det stöd som han kan behöva för att tillägna sig de kunskaper och färdigheter som krävs.

Med dessa delvis kritiska besked avslutas ärendet.

Beslut i detta ärende har fattats av chefsjuristen Eva Westberg efter föredragning av verksjuristen Christian Sjöstrand. I den slutliga handläggningen har även verksjuristen Anna Sandström deltagit.

Eva Westberg

Christian Sjöstrand

Kopia till:
N N

Ombudsmannen mot etnisk diskriminering
Box 3045
103 64 Stockholm

Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning
Box 3327
103 66 Stockholm